

เมื่อวันเสาร์ที่ 30 กรกฎาคม 2559 เวลา 10.00-12.00 น. ณ สถาบันพระปกเกล้า ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ได้ให้เกียรติหลักสูตรผู้นำการเมืองยุคใหม่ในระบอบประชาธิปไตย รุ่นที่ 6 มาบรรยายเรื่อง “โลกในศตวรรษที่ 21 ความจริงที่ผู้นำยุคใหม่ต้องรู้”

1. สถานะปัจจุบันของเศรษฐกิจการเมืองและสังคมไทย

- เศรษฐกิจของไทยได้เคลื่อนจากภาคการอุตสาหกรรมและเน้นการเกษตร หรือประเทศไทย 1.0 ไปสู่ประเทศไทย 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบา และก้าวสู่ปัจจุบันคือโมเดลประเทศไทย 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก และกำลังขับเคลื่อนไปสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ Value- Based Economy หรือเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยฐานนวัตกรรม แต่การขับเคลื่อนดังกล่าวเป็นการขับเคลื่อนที่เร็วเกินไป

- ยุทธศาสตร์การเติบโตของไทยในอดีตเป็นแบบการเติบโตที่เน้นการส่งออก (export oriented growth) แต่ในปัจจุบัน นโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปเป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นผลักดันการเติบโตของเศรษฐกิจภายในเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะสร้างความสมดุลให้กับเศรษฐกิจที่เน้นการส่งออกเช่นเดียวกับบางประเทศเช่น ญี่ปุ่น และ ออสเตรเลีย ที่มีความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจส่งออกและเศรษฐกิจภายในประเทศ

- เศรษฐกิจไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นสากลมากขึ้น และก้าวเข้าสู่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะของความรอบด้าน (comprehensive) มากขึ้น

- การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยเป็นไปในลักษณะที่มีเศรษฐกิจเติบโตขึ้น ชนชั้นกลางมากขึ้น แต่ความเหลื่อมล้ำมากขึ้นด้วย

- ประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนและสัดส่วนมากขึ้น ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นไปตามแนวโน้มใหญ่ของโลกเช่นกัน ต่างกันตรงที่ในประเทศอื่นที่มีภาวะประชากรผู้สูงอายุมีสัดส่วนมากนั้น เขาก็มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวมากขึ้นเช่นกัน ในขณะที่ประเทศไทยยังขาดตรงนี้

- การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นปัญหาใหญ่ และมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดการบริหารจัดการน้ำ ขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งน้ำขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ตามสภาพพื้นที่ที่แก้มลิง

- มีความขัดแย้งทางการเมือง และความแตกแยกยาวนาน ไม่มีปัจจัยที่นำไปสู่ความปรองดองได้ จนทำให้ความแตกแยกทางการเมืองนำ (political division) ไปสู่ความแตกแยกทางสังคม (social division)

- คนไทยอ่อนด้านการต่างประเทศในสามด้านคือ วิทยาการ ภาษา และค่านิยม คนไทยรู้จักอาเซียนเพียงผิวเผิน
- สังคมวัตถุนิยมมีอิทธิพลต่อคนไทยมากกว่าจิตใจ
- มีความสนใจในเศรษฐกิจพอเพียง

2. แนวโน้มใหญ่ของโลก (global mega trends)

- แนวโน้มใหญ่ของโลกเรื่องแรก ก็คือ ภาวะสังคมผู้สูงอายุ (ageing society) ซึ่งได้ทำให้เกิดธุรกิจ 3 ด้านที่มีแนวโน้มที่จะเติบโตมากขึ้น ได้แก่ 1. การบริการเกี่ยวกับสุขภาพ (health service), 2. การเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (medical hub) และ 3. การขายอาหารอินทรีย์ หรืออาหารสะอาด (clean food)
- การมีชนชั้นกลางมากขึ้น ทำให้มีการใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น และคนพวกนี้ต้องการเรียกร้อยประชาธิปไตยมากขึ้น มีความเป็นเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดความต้องการต่อโครงสร้างพื้นฐาน ความต้องการใช้โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีการสื่อสาร และการมีวิถีชีวิตแบบเมือง มีความสนใจความหลากหลายและความมั่นคงทางอาหาร มีความเป็นสังคมนวัตกรรมสูง และ มีความเป็นสังคมที่ห่วงใยสิ่งแวดล้อม
- มีความเปลี่ยนแปลงในภูมิสถาปัตยกรรมเมืองและเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศในด้าน 1. การทะยานขึ้นของเอเชีย 2. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 3. ระดมกองทุนเพื่อการพัฒนาใหม่ ทำให้การเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลกจะต้องรับฟังเสียงเอเชียด้วย
- ปัญหาทะเลจีนใต้ มีความสำคัญมากขึ้น
- การพัฒนาที่ยั่งยืนและการควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมจะมีความสำคัญมากขึ้น
- สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ผลักดันให้เกิดการค้าเสรี แต่เป็นประเทศที่ไม่ได้ปฏิบัติตามพันธกรณีของการค้าเสรีมากที่สุดในโลก มีการตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดลำดับต่าง ๆ ของประเทศที่ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทั้งหลาย เช่นบัญชีเฝ้าระวัง (watch list) หรือบัญชีเฝ้าระวังระดับสูง (priority watch list) นั้นล้วนแล้วแต่เป็นการตั้งอำนาจต่อรองให้ตัวเอง
- ปัญหาเศรษฐกิจชะงักงันในโลกปัจจุบันนี้ เกิดจากหลายประเทศที่ไปลงทุนในตลาดสินค้าโภคภัณฑ์ (commodity market) ของจีน ตั้งแต่ในช่วงที่มีราคาสูง มาในปัจจุบันที่เศรษฐกิจของจีนเริ่มลดระดับความร้อนแรง ทำให้ประเทศบางประเทศที่ลงทุนในตลาดเหล่านี้มากๆ เช่น ออสเตรเลีย และบราซิลถึงได้ประสบปัญหาหนัก
- ปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันแตกต่างกับวิกฤติในยุค 2007-2008 ที่เป็นวิกฤติซับไพรม์ (Sub-prime Crisis) เกิดจากการให้กู้เงินแก่ผู้กู้ที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินภาคปกติได้ แต่ทดแทนโดยการคิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า โดยเป็นการกู้ให้กับผู้ที่มีหลักประกันเป็นอสังหาริมทรัพย์ โดยความเชื่อว่าเป็นการ

ผู้ที่ปลอดภัยเพราะคนมักจะไม่ค่อยทิ้งบ้าน แต่ต้องพยายามผ่อนส่งและหลักประกันก็คุ้มวงเงินให้กู้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ราคาของอสังหาริมทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาได้ถีบตัวสูงขึ้นมากจนกลายเป็นฟองสบู่ และเมื่อฟองสบู่แตกก็ทำให้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เกิดความล้มสลาย และข้ามไปที่ฝั่งยุโรปเพราะภาคการเงินทั่วโลกมีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งในปัจจุบันนี้กลายเป็นปัญหาวิกฤติยุโรป (Eurozone Crisis) ที่ประเทศที่ได้รับผลกระทบมาก ๆ ได้แก่ สเปน อิตาลี โปรตุเกส และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ประเทศกรีซ

- วิกฤติซับไพร์มและวิกฤติยุโรปเป็นการปรับทฤษฎีและกระบวนทัศน์ของนโยบายเศรษฐกิจโลก คือปรับเปลี่ยนจากแนวทางแบบเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) หรือ หนีจากแนวทางฉันทามติแห่งวอชิงตัน (Washington Consensus) ให้ไปเป็น แนวทางใหม่ที่มีการแทรกแซงจากภาครัฐมากขึ้น โดยในวันที่เกิดวิกฤติซับไพร์มนั้น บุษออกมาประกาศว่า ธุรกิจเหล่านี้ใหญ่เกินไปที่จะล้มลง (too big to fail) ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงเข้ามาจัดการกับวิกฤติครั้งนี้โดย 1. ให้ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันแก้ไขปัญหา 2. ไม่ขายหนี้เสีย 3. ตั้งกองทุนมาพยุงภาครัฐและภาคเอกชน 4. หาตัวช่วย เช่น บริษัทประกัน 5. ไม่ให้ไล่ผู้บริหารออกไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่แตกต่างจากวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียในปี 2540 ที่เดินตามแนวทางฉันทามติแห่งวอชิงตันอย่างชัดเจน

3. ลักษณะพิเศษของอาเซียน

- อาเซียนจะเปลี่ยนแปลงจากความเป็นวิถีอาเซียน ได้แก่ การไม่แทรกแซงกิจการภายใน, การผูกพันกันอย่างหลวม ๆ, การรักษาสovereigntyของตนเองสูงสุด, การตัดสินใจที่ไม่ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และการพยายามหาทางออกด้วยสันติวิธีและไม่เผชิญหน้า จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นประชาคมทางการเมืองที่ผูกพันอยู่ภายใต้กฎหมายมากขึ้น

- ในขณะที่ ASEAN เป็นอดีตไปแล้ว ก้าวต่อไปคือ RCEP และ FTAAP

- ในส่วนของการเข้าสู่ TPP นั้น น่าคิดว่าปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีความพร้อมแค่ไหน ที่จริงแล้วเรื่องการยกเลิกภาษีนั้นไม่ยาก แต่เรื่องยากคือเรื่องความเป็นรอบด้านของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การเข้า TPP นี้ต้องเจรจาครบทุกเรื่อง และต้องเปิดภาคบริการทั้งหลายด้วย ซึ่งรวมไปถึงการเจรจาแบบ cross-sectoral trading คือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแบบข้ามภาค ทำให้ TPP เป็นความร่วมมือที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นรูปแบบทางเทคนิคมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่ไทยต้องเร่งศึกษาให้เสร็จก่อนเจรจา

4. ความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา

- ประเทศไทยติดกับดักประเทศรายได้ระดับปานกลาง (middle income trap) มานานหลายสิบปี สาเหตุเพราะประเทศขาดนวัตกรรม ซึ่งทำให้ประเทศไทยไม่อาจจะทะยานไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วได้ ซึ่งการขาดนวัตกรรมของไทยมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการปฏิรูปการศึกษา

- ประชากรไทยมีการศึกษามากขึ้น ความสนใจเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น แต่ระบบการศึกษาไทยยังมีปัญหา และไม่สนองต่อความต้องการของประเทศ ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ เกิดปัญหาการผลิตบุคคลไม่ตรง ความต้องการของตลาด และสาขาวิชาที่ตลาดต้องการก็ไม่มีคนเรียน

- การศึกษาไทยในปัจจุบันไม่ตอบสนอง 3 อย่างคือ 1. แนวโน้มใหญ่ของโลก 2. สังคมผู้สูงอายุ 3. ความต้องการของสังคม

- แนวโน้มใหญ่ของโลก มีอิทธิพลทำให้ประเทศไทยต้องเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษามากขึ้น เพื่อที่จะได้ปรับตัวให้เท่ากับแนวโน้มมา ๆ ข้างต้น ที่สำคัญคือ ต้องทำให้เยาวชนเติบโตมาเป็นประชาชนที่มีความคล่องตัว มีความยืดหยุ่น และปรับตัวให้กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

5. ความเป็นผู้นำในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

จากความเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไทย ผวนกับการเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มใหญ่ของโลก ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ทำให้ผู้นำต้องรับทราบรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลง

ผู้นำยุคใหม่จะต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (leadership for change) ซึ่งเป็นเรื่องยากมาก เพราะต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

เรียบเรียงโดย นางสาวณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร

นักวิชาการชำนาญการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง

สถาบันพระปกเกล้า